

Los van vroeger?

Enkele maanden geleden vond er in ons land een unieke gebeurtenis plaats. Op een vrijwel lege Dam in Amsterdam sprak onze koning tijdens de Nationale Dodenherdenking zijn volk toe. Maar deze keer anders dan anders.

Terugkijkend op de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust deelde hij met Nederland zijn ontzetting over wat de Joden moesten meemaken in de oorlog, in de concentratiekampen. Hij stond stil bij het levensverhaal van Jules Schelvis, die in juni 1943 op transport werd gezet naar vernietigingskamp Sobibor, die verschrikking overleefde, maar zijn vrouw Rachel nooit meer terugzag.

Wilhelmina

Tegelijk sprak koning Willem-Alexander ook zijn verlegenheid uit over de nalatigheid van de Nederlandse regering en zijn eigen overgrootmoeder, koningin Wilhelmina. Dát was uniek: laten merken dat je niet losstaat van je voorgeslacht. Laten merken dat je niet alleen een individu bent, maar op een of andere manier ook deel uitmaakt van een collectief. Nadat de koning de helden in herinnering had geroepen die bereid waren te sterven voor onze vrijheid en waarden zei hij: 'Maar er is ook die andere realiteit. Medemensen, medeburgers in nood, voelden zich in de steek gelaten, onvoldoende gehoord, onvoldoende gesteund, al was het maar met woorden. Ook vanuit Londen, ook door mijn overgrootmoeder, toch standvastig en fel in haar verzet. Het is iets dat me niet loslaat.'

Niet alleen wat zijn overgrootmoeder wél deed, maar ook wat zij níet deed, is iets wat onze koning bezighoudt. Daarmee liet ons staatshoofd zich in zijn ziel kijken. Maar, zit er ook niet een dringend appel in zijn woorden? Bij het horen of lezen van deze woorden komt toch als vanzelf de vraag op ons af: en wij dan? Wij als kerken? Wij als christenen?

Niet voorbij

De Tweede Wereldoorlog en de Holocaust worden vaak gezien als iets uit het verleden, als iets van vroeger. Maar in hoeverre is dat zo? Je kunt de mens wel uit de oorlog halen, maar de oorlog niet uit de mens, las ik eens. Tijdens de Nationale Dodenherdenking werd het als volgt gezegd: 'Oorlog werkt gene-

De kerken dragen een duistere erfenis met zich mee

raties lang door. Nu, 75 jaar na onze bevrijding, zit de oorlog nog steeds in ons. Het minste wat we kunnen doen is: niet wegstappen. Niet goedpraten. Niet uitwissen. Niet apart zetten. Niet 'normaal' maken wat niet normaal is.' Nee, het is niet voorbij. En nee, wij staan er niet los van. Sterker nog: de

afstand in tijd brengt steeds helderder aan het licht wat er goed ging én wat er fout ging.

Nalatigheid

Medio november is er een verklaring aan verschillende kerken aangeboden. Hoewel er kerken en mensen waren die tegen de nazi's opstonden en hun Joodse medeburgers probeerden te helpen, toont onderzoek ook een andere realiteit aan. In de verklaring staat dat er in grote lijnen een afstandelijke houding was, waarbij de ongestoorde doorgang van eigen kerkelijk leven prevaleerde. Voor velen bleef buiten beeld dat in het vernietigen van het Joodse volk niet alleen een aanslag plaatsvond op een groep medeburgers, maar ook op Israël als uniek volk van Gods heilsplan (Rom. 9:1-5). Dit is een duistere erfenis die de kerken met zich meedragen. Helaas is het waar: ook wij zijn nalatig geweest. Wij staan niet los van vroeger. «